

S t a n o v i s k o

Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR k návrhu Evropského fondu pro konkurenceschopnost (EFK) (European Competitiveness Fund – ECF)

Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR (KZPS ČR) obdržela z MPO k posouzení Rámcovou pozici ČR k návrhu nařízení ke zřízení Evropského fondu pro konkurenceschopnost.

Úvodem je třeba konstatovat, že KZPS ČR vnímá možnost zřízení EFK pozitivně. KZPS ČR sdružuje 12 klíčových zaměstnavatelských svazů, které zastupují více než 23 000 členských subjektů s více než 1,8 milionu zaměstnanců. Díky dlouholetým zkušenostem s čerpáním prostředků ze strukturálních fondů, zejména Evropského sociálního fondu, a rovněž s přípravou a realizací projektů a dotací, si však dovoluujeme poukázat i na určité obavy, výhrady či nejasnosti.

Tyto poznámky nevyjadřují samoučelnou kritiku, ale vycházejí z praxe a reflektují dlouhodobé zkušenosti s implementací podobných nástrojů. Naším cílem je upozornit na potenciální rizika, vyvarovat se osvědčeným chybám a současně podpořit ty aspekty, které mohou přispět k efektivitě a úspěšnosti nového fondu.

A Projektové zkušenosti:

- Vznik nového programu European Competitiveness Fund (ECF), stejně jako pokračování rámcového programu Horizon Europe, lze vnímat pozitivně. Oba nástroje představují důležité příležitosti pro posílení inovační a technologické kapacity EU. Z pohledu přípravy nového víceletého finančního rámce je však zásadní zaměřit se i na konkrétní implementační nastavení.
- Předběžný návrh ECF počítá se sloučením 14 stávajících programů do jednoho komplexního nástroje na podporu konkurenceschopnosti. **Je důležité zajistit, aby tímto sloučením nedošlo k přesunu převážné části prostředků určených pro podporu výzkumu, vývoje a inovací z úrovně členských států na centrálně řízený unijní nástroj.** Ve stávajícím období jsou tyto prostředky rozdělovány prostřednictvím národních obálek, například v rámci kohezní politiky či nástrojů jako RRF nebo JTF.
- Lze realisticky očekávat určitý přesun zdrojů směrem k centrálním nástrojům. Je však třeba se vyvarovat scénáře, kdy by většina prostředků na podporu VaV a inovací byla administrována pouze centrálně a zároveň by na národní úrovni zůstaly omezené možnosti, navíc často s územním zacílením výhradně na strukturálně postižené regiony. Takový přístup by mohl mít nepříznivé dopady na dostupnost podpory pro inovačně aktivní podniky v rozvinutějších regionech.
- Evropské fondy hrají v podpoře českého aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje významnou roli – zejména například při spolufinancování mezd výzkumných pracovníků. Výrazné omezení těchto nástrojů by mohlo snížit konkurenceschopnost a inovační kapacitu českých firem.

- Jedním z hlavních argumentů ve prospěch centralizace je snaha o posílení „evropské dimenze“ podpory: tedy o větší přeshraniční spolupráci a podporu excelentních projektů s mezinárodním dopadem. V praxi jsou však tyto nástroje často výrazněji využívány členskými státy s nižším čerpáním koheze, nebo státy s delší zkušeností s rámcovými programy, jako jsou Itálie nebo Španělsko. České firmy dosahují v rámci těchto nástrojů nižší míry úspěšnosti a čelí obtížím při vstupu do vedoucích pozic v projektových konsorciích, které jsou obvykle obsazovány partnery ze starších členských států.
- Z tohoto důvodu **je důležité zohlednit rovnováhu mezi nástroji řízenými centrálně a těmi, které jsou administrovány národně**, a zároveň zajistit cílenou podporu kapacitám a projektům českých podniků.
- Stejně tak považujeme za důležité, aby v rámci ECF **zůstala zachována podstatná část prostředků ve formě nevratné podpory (dotace)**. Výhradní orientace na návratné nástroje by mohla snížit atraktivitu těchto programů pro část podnikatelské sféry, navíc není obvyklá ani v mezinárodním srovnání, viz State Aid Scoreboard.

B Teritoriální pohled

- Přes deklarovanou snahu o opak působí dlouhodobě centrálně, „bruselsky“ řízené fondy (jako má být i EFK) jako „příliš vzdálené“ každodenní realitě a potřebám na mikroúrovni jednotlivých členských států a jejich regionů. Na rozdíl od fondů implementovaných prostřednictvím operačních programů řízených na národní úrovni se u těchto nástrojů významně snižuje vliv členského státu, resp. regionů (a stakeholderů) na nastavení obsahu programu a specifických výzev v jeho rámci.
- S tím souvisí i fakt, že vzhledem k objemu prostředků, které má EFK alokovat z celkového víceletého finančního rámce (VFR), představuje zásadní výzvu „celoevropská soutěž“ o podporu projektů. Projekty navrhované k realizaci ze strany českých nositelů mají v této soutěži v praxi nižší šanci na úspěch, jak potvrzují zkušenosti z předchozích programových období. V celoevropské konkurenci bývá míra úspěšnosti projektových žádostí často řádově nižší než při soutěži „pouze“ na národní úrovni.
- S výše uvedeným souvisí i skutečnost, že podle návrhu nebude v příštím programovém období pokračovat fond JTF – to, že mají být i priority transformujících se uhelných regionů (deklarované v rámci PSÚT/TJTP) zohledněny v národním přístupu k čerpání prostředků i z úrovně EFK, představuje sice pozitivní záměr, avšak subjekty v dotčených regionech se tím dostávají do obtížné pozice, jelikož ty budou muset nyní prosazovat své zájmy nejen „pouze“ na národní úrovni, ale fakticky na úrovni evropské.
- Fakt, že čerpání prostředků EFK může být podmíněno plněním určitých (předem nadefinovaných) reforem a cílů na národní úrovni představuje významnou výzvu pro jejich optimální prvotní nastavení a samozřejmě následně i reálnou schopnost projektů, resp. jejich nositelů k naplňování reforem a cílů přispívat – existuje riziko neproplacení finančních prostředků (zmrazení financování), pokud se nebude na národní úrovni dařit tyto cíle plnit.

C Poznatky MSP

1. Zaměření na malé a střední podniky (MSP)

- Návrh vyčleňuje pro MSP minimálně 30 % rozpočtu, zavádí zjednodušený nástroj „SME window“ a umožňuje slučování grantů s iniciativou InvestEU.
 - Kritéria vycházejí ze „SME Testu“; administrativní náročnost pod 50 hodin na žádost.
 - 40 % pilíře „Inovační ekosystémy“ směřuje k projektům MSP.
- Podpora MSP je v návrhu legislativně dostatečně zajištěna.

2. Geografické disproporce (H2020 + Horizon Europe, 2019–2024) -historická

- Horizon 2020 (2019–2020): EU-15 79 %, EU-13 8 %.
 - Horizon Europe (2021–2024): EU-15 70 %, EU-13 14 %, přidružené země 16 %.
 - Pět států (Německo, Francie, Itálie, Španělsko, Nizozemsko) absorbuje 52 % celkového objemu.
- Přestože se podíl EU-13 zvedl, nedosahuje ani 18 % podílu na obyvatelstvu EU.

3. Podpora kosmického průmyslu:

- Aby se Evropa, resp. EU, dostala opět na špičkovou pozici v technologiích, je nezbytné výrazně investovat do kosmických technologií. Kosmické technologie jsou v dnešní době základem pro vývoj technologií ve všech možných oblastech, proto není zřejmé, proč kosmické technologie nejsou mezi prioritami fondu zahrnuty. Jsou to právě ony, které při jejich využití dále rozvíjejí právě ty technologie, které jsou v prioritách uvedeny. Proto navrhuje zařazení kosmických technologií mezi nejvyšší priority programu, jelikož aplikace a jejich využití ve vědě a průmyslu s možným „dvojitým využitím“ podstatně urychlí dosažení cíle technologicky nejlepší a nejvyspělejší země na světě.

4. Klíčové připomínky MSP

- a) Požadujeme povinnou vyváženost: minimálně 30 % prostředků ECF pro projekty koordinované z EU-13, případně zavedení stropu na objem prostředků pro jednotlivé státy.
- b) Samostatný podprogram pro EU-13 s předběžným „pre-checkem“ žádostí.
- c) Možnost národního kofinancování z OP TAK a REPowerEU ke snížení vlastního podílu MSP v méně rozvinutých regionech.
- d) V hodnoticích panelech požadujeme zastoupení min. 30 % expertů z EU-13 a pravidlo, že při rovnosti bodů mají přednost projekty z podprezentovaných zemí.

V Praze dne 5. srpna 2025

Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA
prezident